

etiam futuri erunt, sicut Angeli: imo per resurrectionem recuperabunt statum, quem in Paradiso habituri erant, et peccando amiserunt: ergo etiam in Paradiso non esset futurus nuptiarum usus. Eamdemque rationem indicat Chrysostomus, dicens: *Post Paradisi admissionem nunc primum usus rei venereæ incipit: ante inobedientiam enim angelicam ritam imitabantur, et nullus de re venereæ sermo erat.* Et addit: *Quid enim potuit, cum neque necessitatibus corporalibus obnoxii fuerint: In quo quartam rationem indicat. Nam ab illo statu alienum erat necessitatibus corporalibus inservire: sed una ex majoribus, et vilioribus necessitatibus est, quæ ad prolixi generationem, et procreationem pertinet: ergo illum statum non decebat. Quinto argumentatur Damascenus, d. cap. 25. Quia Adam non cognovit Eevam, donec audivit: *Terra es, et in terram reverteris.* Ergo ne mors genus humanum obtereret et absumeret, matrimonium assumptum est, ut per liberorum procreationem genus nostrum procrearetur: ergo hac necessitate cessante per innocentiam, etiam usus coniugii non fuisset.*

6. *Vera assertio affirmans.* — Probatur prima assertio ex Scriptura. — *Responsio Nissenii et Damasceni non admittitur.* — Dicendum nihilominus est: quamvis primi homines non peccassent, et status innocentiae perseverasset, genus humanum per naturalem generationem, et maris ac foeminae conjunctionem propagandum fuisset. Ita docet D. Thomas, 1. p., q. 98, et reliqui scholastici cum Magistro, in 2, dist. 20. Et oppositum tanquam haeresim Armenorum, et Almerici damnat Castro, verb. Adam., haeres. 3, ex Guidone Carmelita, et Bernardo de Luzenburgo, et Augustino, lib. 31, de haeres., in 3, et illam Adamianis tribuit. Probatur autem assertio primo ex verbis illis Gen. 2: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi.* De quo adjutorio per anticipationem in cap. 1, dictum fuerat, *Masculum et foeminae creavit eos.* Ex qua distinctione sexuum cum similitudine naturæ manifestum est illud adjutorium datum esse Adæ principaliter ad filios procreandos. Ergo futurum eset hoc naturæ officium in statu innocentiae. Respondent Nissenius et Damascenus Deum præscium futuri peccati creasse homines diversi sexus, ut post peccatum posset genus humanum conservari et propagari. Sed hoc verisimile non est: tum quia Deus dixit, *Non est bonum hominem esse solum,* locutusque est de homine in statu innocentiae: ergo etiam in

illo statu non erat bonum hominem carere tali adjutorio: ergo per se, et non occasione peccati factum est. Tum etiam, quia sexum diversitas naturalis est homini, et per se illam exigit, et non ratione peccati: ergo per se fuisset in innocentiae statu: ergo in eo etiam suum haberet usum.

7. *Item probatur primo ex Gen. 1.—Damasceni evasio.* — Non satis facit. — Secundo confirmatur hoc ex illa benedictione diuina: *Crescite et multiplicamini, et replete terram,* Gen. 1, in illa enim non respexit Deus ad mortalem statum, in quem homines per peccatum perventuros esse previderat, sed per se, et in omni statu multiplicationem hominum per illam benedictionem intendit: tum quia per se spectabat ad universi complementum: tum etiam quia eodem modo benedixit Deus aliis animalibus, similia verba proferens: *Crescite et multiplicamini.* Unde Damascenus, dicto cap. 25, cum negare non posset banc benedictionem, perseverante innocentia fuisse comprehendam, tacite respondet per ea verba: *Crescite et multiplicamini, non significari illam propagationem, quæ per complexum venereum efficitur: nam Deus alio modo genus nostrum propagare poterat.* Sed hoc satisfacere non potest: nam verba illa non solum passive (ut sic dicam) continent prædictionem aut præmissionem, quod homines essent multiplicandi, sed active intelligenda sunt, ita ut per illa Deus imperet hominibus activam productionem et multiplicationem sibi similium: sicut quando aliis animalibus imperavit: *Crescite et multiplicamini, activam productionem et generationem illis indixit.* Nec Deus de modo miraculoso, vel extraordinario, quo posset multiplicare individua, sed de modo naturali virum et foemina per vinculum matrimonii, quasi inchoatur, et per copulam consummatur: quia donec conjuges matrimonium consummant, non fiunt una caro, ut docet Alexander III, in capite secundo, de Conver-

sione conjugator., et specialibus Benedictus, actionibus, sed adjuta, ut sine indecentia, vel morali defectu illas exercere posset. Major etiam ex Philosophia nota est. Minorem autem probat Augustinus supra excludendo tres defectus in principio a nobis tactos. Primus erat de nimia delectatione. Respondet autem quod virtute doni innocentiae, seu originalis justitiae hæc imperfectio cohiberetur. Quia ante copulam non antecederet motus involuntarius, aut impudicus membrorum, sed ex motione voluntatis honestæ, et propter finem optimum, sine ardore libidinis, talis motus fieret. Et similiter in ipsomet actu conjugij Deus excessum libidinis temperaret, et solum delectationem convenientem ad perfectionem actus permetteret: unde talis, ac tanta eset, ut mentem non periret, nec rationis usum perfectum impetraret.

11. *Ad secundum idem Augustini quem divisus Thomas sequitur.* — Opponitur primo contra proximam responsum. — Secundus defectus erat ruptio virginis claustrorum in ipsa conceptione: de quo etiam ait Augustinus, dicto capite vigesimo sexto, potuisse semen immitti intra uterum foeminae, et conceptum fieri, salva integritate claustrorum virginis. *Sicut* (inquit) *sanguis menstruus emittitur. Nam qua via sanguis egreditur, posset semen virile ingredi.* Et sequitur D. Thomas supra ad 4. Sed hæc responsum difficilis est. Primo, quia non est simile de exitu sanguinis menstrui, et de seminis ingressu: quia sanguinis ille egreditur de corpore foeminae per venas proprias ad illam purgationem a natura deputatas, quæ in superficie vasis foeminae terminantur, habentque veluti propria orificia, quæ cum ordinarie clausa sint et quasi complicata, debitis temporibus reserantur et quasi dilatantur, ut ille sanguis exeat, quod in virginibus absque ulla laesione, et sine dilatatione claustrorum virginis optime fieri potest. At vero longe diversa ratio est de ingressu seminis. Nam imprimis in corpore foeminae, ut in sua integritate et naturali compositione nascitur, non est aliqua via expedita et aperta, per quam ingredi possit: quia partes foeminae corporis in illa via ita sunt compactæ vel continuae, ut nihil possit per illas penetrare, nisi inter illas aperiatur via, per quam semen ingredi possit. Accedit quod semen non potest, quasi extrinsecus injici, seu immitti in matricem, qui est locus conceptionis, sed necessaria est commixtio membrorum in foemino vase, ut ipsam naturalis membrorum forma et compositio ostendit. At vero non potest illa commixtio et penetratio fieri

9. *Probatur etiam assertio ex Augustino.* — Quarto principaliter probatur conclusio ex Augustino, lib. 9, Gen. ad lit., cap. 3, et sequentibus ubi inter alia dicit: *Non video quod prohibere potuerit, ut essent hominibus etiam in Paradiso honorabiles nuptiae, et torus immaculatus: hoc Deo præstante fidelerit, justeque viventibus, et sine ullo inquieto ardore libidinis, sine ullo labore, doloreque pariendi factus ex eorum semine gigneretur.* Quod late etiam prosequitur, lib. 14, de Civit., a cap. 21, usque ad 26. Et ita libro primo Retract., cap. 10, emendat, quod lib. 1, de Genesi contra Manichæum dixerat. Et eadem ratione cap. 13, corrigit, quod dixerat, libro de ver. Relig., c. 46, si natura nostra in sua integritate permanisset, non fuisse futuras has necessitudines consanguinitatum, affinitatum, et cognationum. Nam revera essent futuræ, cum futura essent conjugia, et filiorum generationes. Consentit Gregorius, in Psalm. 5, Pœnitent, circa illa verba: *Scribantur hæc in generatione altera,* Rupertus, Beda, Abulensis in Genesim.

10. *Tandem probatur ratione.* — *Ad primum incommodum in n. 3, respondet Augustinus.* — Ultimo probatur ratione hæc sententia. Primo a priori, quia naturale est hominibus, ut per generationem unius ab alio multiplicentur: sed hic modus servari potuit in statu innocentiae, salva perfectione illius status: ergo ita fieret. Consequentia est evidens, quia per peccatum non est immutata natura, nisi in his, quæ poenalia sunt: vel e contrario ante peccatum non est natura privata suis naturalibus

naturaliter, nisi virginale claustrum reseretur, sive per divisionem alicujus membranæ, quæ ante copulam erat continua, et viam illam claudebat: sive per separationem et dissolutionem partium corporis fœminæ, quæ antea erant non solum contiguae, sed etiam veluti conglutinatae et inter se copulatae: ut exponit Fernelius, de Part. corp. descript., cap. 7, in fine. Quia sine hujusmodi veluti locali separatione et distantia partium non pateret naturaliter via ad commixtionem membrorum, quæ in copula conjugali fit, et per quam vir et uxori fiunt una caro.

12. Secundo augetur vis hujus rationis, quia in partu prolis conceptæ multo magis necessarium est claustrum virginale aperiri: nihil ergo obesse posset, quin in conceptione rumperetur. Probatur consequentia, quia si propter vitandum dolorem, vel conservandam virginitatem (ut ita dicam) materialem in conceptione, servaretur illa integritas, esset etiam servanda in partu, quia non minus repugnabant illa incommoda perfectionis status innocentiae in uno actu vel tempore, quam in alio, vel e contrario, si in partu esse poterat ruptio sine imperfectione contraria statui, etiam in conceptu. Imo si apertio claustrum necessaria futura erat, ut proles exiret, profecto suaviori modo, magisque naturali pararetur via in ipsa conceptione, ut facilius possent membra in partu laxari, ut sine dolore fieret. Quod vero saltem in partu virginalis claustrum aperto fuerit necessaria, probatur, quia exitus pueri ex virgine integra manente matre, sine grandi miraculo fieri non potest utique aut per corporum penetrationem, aut per transitum corporis ab extremo ad extreum sine præsentia in medio. At vero tale miraculum perpetuum in statu innocentiae fingere, nec fundamentum habet, neque videtur verisimile.

13. Durandi effugium exeritur. — *Commondior responsio ad dictum secundum incommodum.* — Dicunt vero aliqui, potuisse per solam partum et pororum materni corporis dilatationem infantem de utero matris exire sine integratibus ejus diminutione. Quod tradit Durandus, in 2, dist. 20, q. 2, ad 1, et clarissimus in 4, dist. 44, quæst. 6, ad 4, ubi de virginitate Mariæ in partu eodem modo sentit. Ibi autem ex falso fundamento movetur, quia putat duo corpora non posse simul se in eodem loco penetrare, quod falsum est. Et ideo sententiam illam quantum ad beatissimam Virginis partum improbabimus in 2 tom., 3 p., disp. 5, sect. 2. In præsenti vero alio utitur fundamento, sci-

licet, quia divisio claustrum non posset fieri sine dolore, dolor autem in statu innocentiae esse non potest. Sed hoc parum urget: nam etiam post amissam in conceptione corporalem virginitatem, quoad carnis integratatem non potest partus fieri sine dolore naturaliter: et nihilominus in statu innocentiae sine dolore fieret, ut mox dicemus: ergo etiam a tertio claustrum sine dolore virtute divina fieri poterat. Præterea si virginale claustrum per membranam continuam naturaliter clauditur, non posset intelligi exitus prolis per solam dilatationem sine divisione partium, vel penetratione corporum: quia pori non possent adeo dilatari, ut per eos possit corpus infants exire sine penetratione partium, vel sui corporis inter se, vel cum partibus materni corporis. Si autem corporalis virginitas consistit in contigitate et copulatione partium, non minus est naturaliter necessaria separatio et distinctio illarum partium, quæ sine magno etiam dolore naturaliter non fit, non solum in primo partu, verum etiam neque in cæteris. Ergo et repugnat dicere partum fuisse futurum per dilatationem partium, et sine apertione claustrum virginis. Et præterea eadem difficultas superest quomodo partus sine dolore futurus esset: nullum ergo est inconveniens divisionem, vel separationem illam in statu innocentiae admittere tam in conceptione, quam in partu. Et ita tenuit D. Thomas, in 2, dist. 20, ubi Bonaventura, Gabriel et alii id sequuntur. Quomodo autem id fieret sine dolore, jam explico.

14. *Ad tertium incommodum idem quoque Augustinus occurrit.* — *Quid dicendum ad reliqua adducta in n. 4, etc.* — Tertium incommodum erat, quia partus naturalis sine dolore non fit. Ad hoc autem respondet Augustinus, dicto cap. 26, in Paradiso dolorem partus non fuisse futurum. *Quia ad pariendum maturitatis impulsus fœminea viscera relaxaret.* Explicari autem potest in hunc modum, quia sola relaxatio maternorum viscerum, aut viarum corporis dilatatio non causat dolorem, nisi media aliqua alteratione, quæ in partibus illis per nimiam compressionem quarundam, et alias separationem, vel extensionem fit: hanc autem alterationem posset Deus facile impeditre, et consequenter etiam dolorem præcavere; imo etiam posset suavi modo partes fœminei corporis per convenientes qualitates ita disponere, ut facile relaxarentur sine doloris sensu. Quod licet esset præter debitum naturæ humanæ absolute spectatæ, esset nihilominus illi statui quasi connaturale, ac debitum, sicut

multa alia privilegia, quæ in superioribus explicavimus. Et per hæc responsum est sufficienter rationibus dubitandi in principio positæ, ac fundamentis contrariae sententia. In eis vero peculiaris difficultas attingitur de virginitate, an esset in statu innocentiae conservanda vel amittenda, quam ex parte, et obiter, ac cursim attingimus: quia vero gravis est et scitum digna, illam integre ac ex professo in capite sequenti tractabimus.

CAPUT II.

UTRUM IN STATU INNOCENTIAE VIRGINITAS PERPETUA SERVANDA ESSET.

1. *Prima sententia ex D. Thoma quam tetur Capreolus.* — Ratio dubitandi est, quia videtur absurdum, quod durante innocentiae statu virginitas in omnibus personis fore violanda, alioqui status naturæ lapsæ statum innocentiae in castitatis perfectione superaret: quod esse videtur, et contra illius status excellentiam, et contra id, quod sancti ponderant, Adam non sine mysterio uxorem non cognovisse, donec e Paradiso ejectus est. In hoc igitur puncto D. Thomas, in 2, dist. 20, q. 4, art. 2, ad 1, dicit in primo statu non fuisse amittendam simpliciter virginitatem per copulam conjugalem. Quia duplex integritas ad virginitatem necessaria est, carnis videlicet, et mentis, ex quibus prior valde materialis, et accidentaria est, posterior autem est formalis et præcipua. In statu autem innocentiae solveretur quidem integritas carnis: non autem integritas mentis, et ideo absolute et simpliciter virginitas non amitteretur. Et hanc doctrinam defendit ibi Capreolus conclusione nona, et ad argumenta contra illam.

2. *Secunda sententia extreme contraria præcedenti ex Alensi.* — Alia sententia huic extreme contraria, sumi potest ex Abulense, secunda parte, quæst. 83, art. 4, nimis in statu innocentiae virginitatem non fuisse dissolvendam quoad carnis integratatem, quoad mentis autem integratatem necessario fuisse violandam. Quia non potuit generatio tunc fieri sine voluntate coeundi, et sine opere emitendi, commiscendi, ac recipiendi virile semen: sed hoc directe pugnat cum integratitate mentis ad virginitatem necessaria, ut statim amplius confirmabitur: ergo in statu innocentiae necessario fuisse amittenda virginitas quoad formale, licet non amitteretur quoad corporale. Et potest hæc opinio declarari sal-